

Ekstern periodisk evalueringsrapport for nordiske studier ved Universitetet i Oslo 2022

Om den eksterne evalueringsrapporten

Denne rapporten er et ledd i Periodisk programevaluering (PPE) av studieprogrammene i nordiske studier ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier (ILN) ved Universitetet i Oslo. Den omhandler følgende program og studier:

- Årsenhet i nordisk, særlig norsk, språk og litteratur
- Årsenhet i norsk som andrespråk
- Bachelorprogrammet i nordiske studier
- Masterprogrammet i nordiske studier

Det eksterne evalueringspanelet har bestått av:

- Eva Maagerø (leder av panelet), professor emeritus i nordisk språkvitenskap ved Universitetet i Sørøst-Norge
- Lars Fodstad, professor i nordisk litteratur, NTNU
- Ann-Kristin Helland Gujord, professor i norsk som andrespråk, Universitetet i Bergen
- Øyvind Prytz, prosjektleder i Kulturdirektoratet
- Trygve Svensson, leder Tankesmien Agenda
- Veronica Dahlby Tveitan, studentmedlem

Programmet vurderes slik det var organisert i 2022 og på grunnlag av det tilsendte materialet:

- programmets egnevaluering fra 2021 (Egenrapport 2017 – 2021)
- program- og studieretningsbeskrivelser
- et utvalg emnebeskrivelser
- eventuelle relevante evalueringsrapporter.

I tillegg ønsket panelet å få en oversikt over antall lektorstudenter som deltar på emner i nordiskprogrammet. Grunnen er at panelet ønsket å se dette antallet opp mot antall nordiskstudenter. Panelet har også fått tilsendt arbeidsgiverundersøkelsen fra 2016, ILNs studiekvalitetsrapport fra 2017, tilstandsrapport fra analyse av masterstudiet på ILN fra 2018 (gjennomføring og frafall 2011 – 2016) og HFs kandidatundersøkelse også fra 2018, krav til emnesammensetning i emnegrupper ved HF fra 2022 og normer for undervisning, pensum og vurdering på emner ved Universitetet i Oslo fra 2020. Alle disse dokumentene har vært et viktig bakgrunnsmateriale for panelet. Vi har også benyttet nettsidene og sett på hvordan programmet og enkeltemner blir presentert der.

Panelet er bedt om å vurdere om programmets læringsutbytter er hensiktsmessige, for eksempel i forhold til videre studier i inn- og utland, og om fagmiljøet, emnetilbudet (vurdert opp mot faglig innhold, arbeids- og undervisningsformer og vurderingsordninger) og emnegrupperesammensetningen (på bachelor) er slik at studentene kan oppnå et slikt læringsutbytte. Videre skal panelet vurdere om programmet vektlegger arbeidslivsrelevans og internasjonalisering, legger til rette for et godt læringsmiljø og har god gjennomføring. Panelet skal også anbefale om programmet bør videreføres i sin eksisterende form, og hva som bør vektlegges i det videre

kvalitetsforbedringsarbeidet, eller om programmet bør nedlegges, og om emnene som inngår i programmet, eventuelt bør videreføres i en annen programramme. Disse punktene avspeiles i strukturen for rapporten.

Om det tilsendte materialet

Materialet panelet har fått tilsendt, er omfattende og gir god informasjon på områdene som skal evalueres. Allikevel vil vi påpeke at en del av materialet er fra flere år tilbake, og det er derfor vanskelig å vite om endringer har skjedd fram mot 2022. Vi vil av denne grunn understreke at noe av det vi tar opp i evalueringen, allerede kan være gjennomført. Egenrapporten er fra 2021 og er derfor et viktig dokument i evalueringen.

Vi vil også peke på at utvalget av emneevalueringer som vi har fått tilsendt, er fra noe ulike år og i ulikt antall for det enkelte emnet. Få evalueringer er fra de senere årene. Det er derfor vanskelig å se et tydelig mønster i evalueringene for enkeltemner og på tvers av emner. Det er også svært få studenter som evaluerer emnene, noe vi kommer tilbake til nedenfor. Vi vet heller ikke hvordan instituttet har selektert de tilsendte evalueringene.

Overordnede kommentarer

Panelet vil framheve at nordiskprogrammet på Universitetet i Oslo har et bredt tilbud av interessante og relevante emner både på bachelor- og masternivå, noe årsenhetene i nordisk og norsk som andrespråk også nyter godt av. Tilbudet gir mange og gode muligheter for den enkelte nordiskstudent til å velge emner ut fra interesse og å sette sammen emner til meningsfulle studieløp som også har relevans for arbeidslivet. Den store bredden og variasjonen i tilbudet medvirker til at mange sider ved det brede nordiskfaget blir tatt opp i programmet, noe som er viktig både for nordisk som studiefag og for forskning. Universitetet i Oslo har det største nordiskmiljøet og de fleste nordiskstudentene i landet og har derfor et spesielt ansvar for å tilby et bredt forskningsbasert program, noe panelet synes fagmiljøet lykkes med.

Programmet har også et solid fagmiljø med profilerte forskere og undervisere og har dermed de beste forutsetninger for å ha god kvalitet i innholdet i programmet og i undervisningen.

I programmet er det også klare ambisjoner knyttet til arbeidslivsrelevans, og flere tiltak for å bedre kontakten mellom nordiskmiljøet og arbeidslivet har blitt gjennomført i de senere årene, noe som det ut fra evalueringene også ser ut til at studentene har satt pris på.

Panelet vil allikevel peke på noen overordnede punkter for tiltak/forbedringer:

Profileringen av nordisk som program

Det er en kjensgjerning at få studenter velger nordisk for tiden. I en artikkel i *Khrono* 1.02.23 av Hilde Kristin Strand blir det vist en oversikt over antall førstevalgssøkere til nordiskprogrammene ved NTNU, Universitetet i Agder, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo og Universitetet i Stavanger i årene 2020, 2021 og 2022. Tallene er hentet fra Samordna opptak. De viser en dramatisk nedgang for alle de fem studiestedene, også for Universitetet i Oslo, selv om antall førstevalgssøkere er betydelig større her sammenliknet med de andre universitetene (39 førstevalgssøkere i 2022,

mens tilsvarende tall for NTNU var 6, for UiA 6, for UiB 9 og for UiS 5). I samme artikkel sier instituttleder ved ILN (UiO), Aasta Marie Bjorvand Bjørkøy, at bare 26 av 62 plasser ble fylt opp ved opptaket i 2022. Ifølge egenrapporten (s. 56) er det særlig BA-programmet som skiller seg ut ved at mange studieplasser står tomme. Også MA-programmet har et lavt antall nye studenter i disse årene. Særlig er nye studenter med studieretning nordisk språk lavt (5 i 2017, 2 i 2018, 6 i 2019, 6 i 2020 og 2 i 2021).

Alle universiteter og høyskoler må ta det lave tallet alvorlig slik at norsk/nordisk får den status det fortjener som undervisningsfag og i forskning i Norge. Slik panelet ser det, har nordiskmiljøet ved UiO, i kraft av å være det største fagmiljøet i Norge med de fleste studentene og de fleste ansatte, et ekstra ansvar for å skape en profil som gjør nordisk til et attraktivt fag for dagens studenter. Her vil selvsagt innhold, undervisning og arbeidsformer være viktig, men også en tydeliggjøring av yrkesmuligheter for studenter med BA og/eller MA i nordisk. Rekruttering tas opp i egenrapporten fra 2021. Her nevnes blant annet utvikling av programsidene som et tiltak. Dette er et nødvendig tiltak, og vi tar det opp nedenfor.

Presentasjonen av nordisk som program på nettet

Panelet mener at den eksisterende presentasjonen av nordisk som program på nettet kan forbedres ved en noe fyldigere beskrivelse på hovedsiden der også profilen til programmet kommer klart fram. Det bør klargjøres hva en BA og en MA i nordisk er, og hva en tar med seg ut i arbeidslivet etter endt studium. Profilen til de ulike studieretninger på MA kan også med fordel formidles klarere. Dessuten bør arbeidslivsrelevans komme tydeligere fram, for eksempel gjennom presentasjon av fire hovedområder som særlig er aktuelle for kandidater med nordisk: utdanning, kultursektoren, offentlig forvaltning og kommunikasjon. Det kan gjerne foreslås eksempler på utdanningsløp som leder mot arbeid på de fire feltene. I dag vises yrkesmuligheter gjennom en presentasjon av personer i ulike stillinger som har bakgrunn i nordisk. Dette er etter panelets mening ikke tilstrekkelig. Det bør også vurderes om nettpresentasjonen rettes godt nok mot omverdenen, både mot kommende studenter som ikke har erfaring fra studier ved universiteter og høyskoler, og mot representanter fra arbeidslivet som vil vite hva et nordiskstudium innebærer. Vi ønsker også å peke på at det kan se ut som nettsidene sjelden oppdateres, noe som gir et uheldig inntrykk og er lite motiverende for leseren. For eksempel er nettsiden «Hvorfor velge dette programmet» og «Hva lærer du?» for BA-programmet publisert i 2012 og sist endret i 2016.

Tverrfaglighet

I instituttets studiekvalitetsrapport fra 2017 (s. 1) uttrykkes det et ønske om å legge til rette for mer tverrfaglig samarbeid både innad på instituttet og med andre institutter og fakulteter. Panelet støtter tiltak som kan få til mer tverrfaglig arbeid. I egenrapporten fra 2021 (s. 74) nevnes det at studieretningen retorikk og språklig kommunikasjon har innledet et samarbeid med Institutt for medier og kommunikasjon og med Samfunnsvitenskapelig fakultet, og at det planlegges et samarbeid med Det juridiske fakultet våren 2023. Panelet mener at retorikk og kommunikasjon er et felt som særlig peker seg ut for tverrfaglig samarbeid, og vil støtte og oppmuntre til det planlagte arbeidet. Det tverrfaglige aspektet kan også utnyttes i beskrivelsen av denne fordypningen/studieretningen og i enkeltemnene. Også for de andre spesialiseringene

på BA og studieretningene på MA kan det være hensiktsmessig å tenke tverrfaglighet noe bredere enn det ser ut til at det gjøres i dag.

Programmets emnetilbud, emnegruppesammensetninger og læringsutbytter

Vi har slått sammen disse to punktene i malen fordi de går inn i hverandre. Vi vil først kommentere strukturen i programmet for deretter å kommentere innholdet.

Strukturen i programmet

BA

BA-studentene har noen obligatoriske innføringsemner som etter panelets mening virker fornuftige. Det er nødvendig med brede emner tidlig i studiet for å kunne ta gode spesialiseringer senere. De fire spesialiseringene (eller fordypningsgruppene), nordisk, særlig norsk, litteraturvitenskap, nordisk språkvitenskap, norsk som andrespråk og retorikk og språklig kommunikasjon, er faglig relevante og gir studentene gode valgmuligheter. Det er svært mange emner innenfor spesialiseringene å velge mellom, noe som er positivt og som gir mange muligheter for studentene (se også ovenfor). I det materialet som er presentert for oss, ser det ut til å være flere valgmenyer i litteratur og noe færre i de andre spesialiseringene, noe som ikke nødvendigvis betyr at disse spesialiseringene har for få valg. Spørsmålet som fagmiljøet må stille seg, er om det 1) er ressursmessig forsvarlig å tilby så mange emner, og 2) om antall emner som studentene kan fordele seg på, går utover undervisningen ved at det blir få studenter på emnene. Vi ser at antallet studenter på enkeltemner økes ved at studenter fra lektorprogrammet og andre program tas opp. Vi kommer tilbake til dette nedenfor under emnenes innhold og læringsutbytter.

Støttefag i bachelorprogrammet skal være på 40 studiepoeng eller mer. Selv om det er mange arbeidsmuligheter for kandidater med nordisk, viser kandidatundersøkelsen fra 2018 at de fleste får jobb innenfor utdanning. Det kreves 60 studiepoeng for å undervise i et fag på ungdomstrinnet og i videregående skole, og det er derfor nødvendig at studenter som vil åpne for denne jobbmuligheten, får god informasjon om dette kravet. Dette vil også gjelde de studentene på andre program som velger nordisk som støttefag. Panelet oppfordrer til at kompetansekravet for undervisning i skolen tydeliggjøres i beskrivelsen av programmet.

EXPHIL03 Examen philosophicum er lagt til 3. semester, mens EXFAC03-NORD Examen facultatum nordiske studier er lagt til 1. semester. Panelet stiller seg spørrende til at EXPHIL03 kommer så pass sent og ikke mer i sammenheng med EXFAC03, for eksempel i 2. semester. Vi ser at et av de tre obligatoriske innføringsemnene (NOAS1100, NOR1100 og RETKOM1102) da må flyttes til 3. semester, men vil allikevel be fagmiljøet vurdere dette alternativet hvis dette er noe fagmiljøet kan påvirke.

MA

Masterprogrammet i nordisk har hele fem studieretninger, litteraturformidling, nordisk litteratur, nordisk språkvitenskap, norsk som andrespråk og retorikk og språklig kommunikasjon. Igjen er dette fem relevante studieretninger som gir masterstudentene gode spesialiseringer. Vi vil allikevel påpeke at fagmiljøet bør vurdere om så mange studieretninger kan gå utover studentenes fagtilhørighet ved at det er få som studerer

det samme og dermed har mindre faglig fellesskap. Fagmiljøet bør også vurdere om det ressursmessig er forsvarlig å betjene så mange spesialiseringer med det antallet studenter man har i dag. Det viktigste er ikke alltid å ha formaliserte fagdisipliner gjennom for eksempel studieretninger, men at fagstoff, eller fagområder man mener det er viktig at det utdannes fagfolk til, forvaltes på en måte som er hensiktsmessig gitt rammene man har å forholde seg til.

Antall emner varierer på de ulike studieretningene. Det samme gjør antall emner som er obligatoriske. Det er særlig master i litteraturformidling som peker seg ut med mange obligatoriske emner. Det kan være klare grunner til en slik variasjon, men bakgrunnen for denne variasjonen kommuniseres ikke i særlig grad i materialet. Vårt spørsmål blir da om grunnene for denne variasjonen presenteres godt nok til studentene.

Årsenhetene

Vi har ingen kommentarer til struktur i årsenheten i nordisk, særlig norsk, språk og litteratur. Årsenheten i norsk som andrespråk har kun obligatoriske emner. Det kan være gode faglige grunner til at det er slik, men vi ser, slik det pekes på i egenrapporten (s. 74), at obligatorikken legger beslag på store undervisningsressurser både i høst- og vårsemesteret. Panelet støtter fagmiljøet i å vurdere på nytt om det er nødvendig med bare obligatoriske emner på denne årsenheten.

Nedenfor kommer vi tilbake til obligatorikk i forbindelse med lavt oppmøte i undervisningen.

Innholdet i programmet

Som det pekes på ovenfor, er programmet på både BA- og MA-nivå omfattende og gir mange valgmuligheter for studentene. Emnene er sentrale og det man forventer for et program i nordisk, særlig norsk språk og litteratur. Emner i retorikk og språklig kommunikasjon på BA-nivå og studieretningen retorikk og språklig kommunikasjon på MA-nivå er godt integrert i programmet og gir et viktig tilskudd til anvendte sider av nordiskfaget. Det samme gjør norsk som andrespråk på BA- og MA-nivå og litteraturformidling på MA-nivå. Siden emnene er så mange, er det lite som panelet savner. Kandidatundersøkelsen fra 2018 viser også at nordiske studier får høyeste skår på faglig utbytte av utdanningen (se s. 7), noe som må bety relevant innhold og god faglig kvalitet i det studentene tilbys. Nedenfor kommenterer vi noen enkeltemner.

Vi vil også understreke viktigheten av at det er en tydelig progresjon i innhold og i pensum gjennom BA-studiet og fra BA- til MA-nivå (se også nedenfor om heisemner). Det er klart at de første emnene studentene møter i BA-programmet, er grunnleggende, og at spesialiseringer kommer etter hvert. Det er allikevel vanskelig for panelet å se om det er en tydelig nok progresjon i programmet ut fra det materialet vi har fått tilsendt. Vi vil derfor oppfordre fagmiljøet til å diskutere programmet «på langs» slik at progresjon i innhold og pensum økes gjennom BA-studiet og fra BA-nivå til MA-nivå.

Læringsutbytter

Læringsutbyttene for hele BA-programmet er presentert på nett. Det skiller tydelig mellom kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse slik kvalifikasjonsrammeverket krever. Det er imidlertid krevende å lage læringsutbytter for et helt BA-program med stor emnevariasjon. Vi oppfordrer derfor fagmiljøet til å gå gjennom læringsutbyttene

for å forsikre seg om at de dekker godt de ulike spesialiseringene. Læringsutbyttene for de fem MA-spesialiseringene er også presentert på nett. Også disse skiller mellom kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse, men de varierer mye i formuleringer og omfang. Det benyttes ikke konsekvent formuleringer fra kvalifikasjonsrammeverket for nivå 2 i høyere utdanning. Adjektivene som benyttes for grad av kunnskap på masternivå, varierer, mens kvalifikasjonsrammeverket benytter adjektivene «avansert» og «inngående». Panelet anbefaler fagmiljøet å gjennomgå læringsutbyttene for de fem studieretningene på MA-nivå slik at de blir mer ensartet i utformingen, men også slik at de tydeligere får fram profilen på de ulike studieretningene. Noen av beskrivelsene bør dessuten tilnærmes kravene i kvalifikasjonsrammeverket.

I Egenrapporten 2017 – 2021 står det på s. 35 at man i emnebeskrivelsene finner læringsutbyttebeskrivelser på emnenivå. Ut fra det materialet vi har fått tilgang til, kan vi imidlertid ikke se at det er laget læringsutbytter på emnenivå i henhold til kvalifikasjonsrammeverket (også egenrapporten viser til dette rammeverket på s. 34). Kvalifikasjonsrammeverket ble vedtatt i forskriftsform i 2017, og allerede i 2010 fikk UiO egne retningslinjer for bruk av kvalifikasjonsrammeverket med en dertil hørende veiledning. Forskriften, og også UiOs egne retningslinjer, forutsetter læringsutbytter på alle nivåer. Forskriften sier blant annet i § 4: «Faglige planer for kvalifikasjoner (læreplaner, utdanningsplaner, fagplaner og studieplaner mv.) skal utformes med læringsutbyttebeskrivelser i tråd med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene (deskriptorene) for aktuelt nivå». I veiledningen til kvalifikasjonsrammeverket for UiO står det følgende (s. 4): «I arbeidet med mål for studier kan det være hensiktsmessig å starte med mål for hele programnivået. De angir en samlet helhet for hvilken kompetanse programmet tar sikte på at studentene skal tilegne seg. Deretter kan en formulere mål på gruppe- og emnenivå slik at disse bidrar på en god måte til målene i programmet. En kan se om det er mål, for eksempel på emnenivå, som ikke bidrar til helheten». Ut fra dette vil panelet oppfordre fagmiljøet til å lage læringsutbytteformuleringer i henhold til kvalifikasjonsrammeverket også på emnenivå. Dette vil gjøre det mulig å tydeliggjøre sammenhengen mellom læringsutbytter, undervisning, kvalifiseringsoppgaver og eksamen. Tydelige læringsutbytter vil også kunne gi enkeltemnene en klarere profil.

Andre kommentarer til innholdet

Antall nordiskstudenter vil i mange tilfeller være lavt på emner der også lektorstudenter og studenter fra andre program deltar. Det er forståelig at studenter samles for at emner ut fra ressursmessige grunner skal kunne tilbys. For eksempel kom studentene på NOR2312 «Sammensatte tekster i norskfaget» fra åtte forskjellige program. I andre emner, som for eksempel NOR2415 «Contemporary Scandinavian Film», ser det ut som studentgruppen er så mangfoldig og har så forskjellige bakgrunnskunnskaper at det virker vanskelig, om ikke umulig, å få til god undervisning. Vi vil peke på at det kan være en viss fare for at nordiskstudentene «drukner» når studentgruppen blir så stor og sammensatt. En annen fare er at nordiskprofilen blir for svak når undervisning og pensum skal tilpasses så varierte studentgrupper.

Flere av emnene er heisemner, dvs. at emnene både er en del av BA- og MA-tilbudet. Evalueringmaterialet vi har fått tilsendt, problematiserer dette i liten grad. Det virker ut fra dette materialet som studenter fra de to nivåene samhandler godt i undervisningen. Allikevel vil vi peke på to forhold. Det ene er at det er en viss fare for at

laveste nivå blir det bestemmende for innhold, pensum og krav når studenter fra ulike nivåer går sammen på denne måten. Progresjonen mellom BA- og MA-nivå kan bli utydelig. Det andre er at evalueringsformene (kvalifikasjonsoppgave og type eksamensoppgave) ser i noen tilfeller ut til å variere for BA- og MA-studenter på samme emne, og dette synes ut fra evalueringene å skape visse utfordringer i undervisningen. Panelet ber fagmiljøet om å vurdere disse forholdene.

Flere emner er også såkalte sekkemner. Det vil si at innholdet skifter hver gang emnet tilbys. Dette innebærer at emnene har stor fleksibilitet og kan by på undervisning basert på nyere forskning ved at lærerkrefter veksler og skaper et innhold ut fra sin forskning og spisskompetanse. Dette kan gi høy kvalitet for studentene. Eksemplene fra materialet vi har fått tilsendt, viser nettopp interessante og spissede emner. Allikevel vil vi peke på at det kan være utfordrende å beskrive innholdet i slike emner og også å få til passende kvalifiseringsoppgave og eksamensform når emnene varierer så mye.

Emnebeskrivelsene kan framstå uklare, og læringsutbyttene kan bli svært generelle. Dermed kan det bli uklart for studentene hva som forventes av dem. Vi ser absolutt verdien i sekkemnene, men vil oppfordre fagmiljøet til å være nøye med hvordan slike emner skal beskrives for studentene slik at de blir så konkrete som mulig, og får god sammenheng mellom læringsutbytter, kvalifikasjonsoppgaver og eksamen.

Ovenfor nevner vi at det er få emner eller fagområder som savnes i et så bredt program som UiO tilbyr. Det er flere emner vi kunne ha nevnt som særlig verdifulle, men vi vil framheve som særlig positivt at norsk som andrespråk har et eget litteraturemne i BA-programmet (NOAS2301 Litteratur i en flerkulturell kontekst). Ofte vil litterære emner tape til fordel for språklige emner i norsk som andrespråk. Derimot etterspør vi pragmatikk som emne i norsk som andrespråk. Pragmatikk i førstespråket (som sannsynligvis dekkes av emner i retorikk og språklig kommunikasjon) er noe annet enn pragmatikk i norsk som andrespråk, og ut fra materialet som panelet har tilgang til, er dette en mangel i denne spesialiseringen og også i årsenheten. Vi etterspør også tydelige referanser til språket til urfolk og nasjonale minoriteter i emnene som tar opp flerspråklighet, og til en problematisering av nasjonalspråk og nasjonallitteratur.

I egenrapporten (s. 73) framkommer det at det er noen fag studentene anser som vanskelige. Et eksempel på et slikt emne er NOR1100 Norsk grammatikk. Fagmiljøet sier de er bevisst på denne utfordringen og møter den med at faglærere i morfologi, syntaks og fonologi også har gruppetimer på sine områder. Dette er et godt tiltak som gir kontinuitet og styrket faglighet. Panelet vil i tillegg oppfordre fagmiljøet til å vurdere om undervisningsmetodene i dette emnet kan bidra til å gjøre studiet mer overkommelig for studentene.

Navnet på studieretningen Retorikk og språklig kommunikasjon har blitt diskutert i panelet. Det nåværende navnet åpner for en rekke spørsmål: Hva er forskjellen på retorikk og språklig kommunikasjon? Er retorikk mer enn språklig kommunikasjon? Skal studieretningen bare dreie seg om språk i snever forstand? Panelet foreslår å endre navnet til «Retorikk og kommunikasjon», noe som vil bety en bred tilnærming til kommunikasjon i en verden der språk samhandler med mange andre kommunikasjonsformer. Dette navnet mener vi passer til de emnene som denne studieretningen består av. Faget bør også profileres bedre som et bredt og kritisk kommunikasjonsfag. Det kan begrunnes med at kommunikasjon er blitt et svært etablert

yrke, til stede i nær sagt alle deler av samfunnet. Det å ha en bredt, kritisk og demokratisk orientert retorikk og et faglig sterkt kommunikasjonsmiljø er derfor blitt stadig viktigere. Mange av toppjobbene som kommunikasjonsdirektør eller rådgiver går nå til folk med mye praktisk erfaring fra politikk eller journalistikk. Det er mye usynlig makt i dette, og det å ha et vitalt fagmiljø som studerer hvordan private og offentlige aktører handler gjennom kommunikasjon og som øker den demokratiske bevisstheten rundt dette, er en oppgave for Universitetet i Oslo generelt og for nordiskmiljøet spesielt. Vi foreslår altså både et navneskifte og en bredere profilering som et samfunnskritisk fag tilpasset informasjonssamfunnets behov.

Andre kommentarer

Hvert emne i programmet presenteres på nett etter en gjeldende mal. Det er positivt at studentene lett kan finne pensum, tidligere eksamensoppgaver og evalueringer av hvert emne. Det er også positivt at MA-studentene har enkel tilgang til tidligere masteroppgaver. Men panelet mener at det er en for stor variasjon i hvordan emnene presenteres innenfor malen. Variasjonen gjelder både innhold, formuleringer og design. Innholdet presenteres svært kort, noen ganger så kort at det er vanskelig å forestille seg hva emnet dreier seg om, og bør etter panelets mening være noe fyldigere hvis malen tillater det. Noen ganger presenteres innholdet i løpende tekst, andre ganger i kulepunkter. Dette kan med fordel også gjøres mer likt slik at presentasjonene framstår mer enhetlige.

Det ser ut som det er tilstrekkelig variasjon i vurderingsformene. Alle emner ser ut til å ha kvalifikasjonsoppgave i tillegg til eksamen. Dette gjør også variasjon i vurderingen mulig. Studentene møter blant annet skoleeksamen (nå redusert til fire timer), hjemmeeksamen, semesteroppgave og muntlig eksamen. Det er vanskelig for panelet å vurdere om formen for kvalifikasjonsoppgaver og eksamen er passende for det enkelte emnet siden læringsutbyttet mangler på emnenivå (se ovenfor). Derimot vil vi oppfordre fagmiljøet til å vektlegge muntlige framlegg (eventuelt muntlig eksamen) mer. Alle nordiskstudenter har riktignok en muntlig kvalifikasjonsoppgave i det obligatoriske emnet RETKOM1102, og vi ser også at noen andre emner har muntlig kvalifikasjonsoppgave eller muntlig eksamen. Allikevel ser ikke dette ut til å være tilstrekkelig. Kandidatundersøkelsen fra 2018 viser at evne til muntlig kommunikasjon kan styrkes i nordiskstudiet. I tillegg oppfordrer vi fagmiljøet til å vektlegge samarbeidsoppgaver. Kandidatundersøkelsen peker også på samarbeidsevner som et felt som kan forbedres i nordiskstudiet.

Ved forrige evaluering i 2016 ble målformene tatt opp. Panelet mente den gang at krav om målform var for dårlig kommunisert. Dette har blitt tydeligere i 2022, men kan gjerne bli enda tydeligere. Å skrive godt norsk (bokmål og nynorsk) bør være et generelt krav til nordiskstudenter, og det bør derfor vurderes om dette bør løftes opp som et enda tydeligere læringsmål på både BA- og MA-nivå. Vi oppfordrer dessuten fagmiljøet til å ha et tydelig krav om begge målformer på årsenheten i norsk som andrespråk. Kravet om kompetanse i begge målformer bør være like relevant her. Erfaringsmessig er det mange lærere som tar årsenhet i norsk som andrespråk, og de må kunne gi en opplæring både på bokmål og nynorsk.

En stor utfordring som vi leser ut av evalueringsmaterialet vi har fått tilsendt, er at få studenter møter til undervisning. Dette får store konsekvenser på flere områder. For det

første gir lavt og tilfeldig oppmøte dårlige muligheter til å gjennomføre god undervisning og skape kontinuitet i emnet. For det andre vil studentmiljøet lide når studentene ikke kommer til undervisning. Det samme gjør gruppearbeid og andre former for samarbeid. Emner med et lavt antall studenter er selvsagt særlig sårbare her. Det er også et dilemma at resultatene på eksamen i mange tilfeller ser ut til å være gode selv om studentene ikke møter til undervisning. Det er vanskelig for panelet å foreslå konkrete tiltak her, men oppfordrer fagmiljøet til å vurdere om flere emner bør være obligatoriske. Dette er også et ønske fra lærerne i flere av evalueringene. I tillegg bør det vurderes om det som kan se ut som «fleksibel undervisning og mer effektiv kommunikasjon» (Egenrapporten s. 46) i form av digitale løsninger utviklet under pandemien, samt powerpointer, filmer og podcaster som gjøres tilgjengelige i Canvas, i for stor grad fører til at studentene nedprioriterer fysisk oppmøte i undervisningen. En løsning kan være å endre undervisningsformene slik at det digitale materialet ikke er tilstrekkelig for å lykkes til eksamen.

HF har faste rutiner for emneevalueringer ([HF's rutiner for emneevaluering - For ansatte - Universitetet i Oslo \(uio.no\)](#) (publisert 2021). Emnene skal ifølge denne nettsiden evalueres hver gang de går og på et tidspunkt i semesteret som gjør løpende dialog og tilbakemelding mulig. Emneansvarlig lærer skal gjennomføre evalueringen, og spørsmål skal knyttes til sammenhengen mellom læringsutbytter og undervisningsformer og -organisering, emnets læringsmiljø og studentenes arbeidsinnsats og aktivisering. Emneansvarlig skal videre sammenfatte resultatene av evalueringene skriftlig, beskrive hvilke endringer som er gjort, samt komme med egne vurderinger av muligheter for videreutvikling av emnet. ILN har en egen nettside for emneevaluering ([Periodisk evaluering av emner ved ILN - Institutt for lingvistiske og nordiske studier \(uio.no\)](#) (publisert 2015, endret 2020), og her står det at emnebeskrivelsen, pensum, undervisning, eksamensoppgaver og studentenes gjennomføring er sentrale tema. Noe av dette kjennes igjen i de emneevalueringene vi har fått tilsendt. Allikevel framstår evalueringene i vårt materiale som noe tilfeldige. De er svært ulike i form og innhold, og i flere tilfeller virker det som at det er lærerne mer enn studentene som evaluerer emnet. Et annet tydelig trekk er at svært få studenter tar seg bryet med å evaluere. Slik mister evalueringene mye av sin verdi. Publiseringen av evalueringen skjer ifølge ILNs studiekvalitetsrapport fra 2017 etter at undervisningen er over, og den får derfor ingen innflytelse på emnet i semesteret det blir evaluert. Dette kan være en grunn til den lave deltakelsen i evalueringene. Midtveiseevalueringer skal bøte på dette, men det er uklart ut fra det materialet vi har fått, hvor systematisk de blir gjennomført. En annen grunn kan være at nettskjemaet kommer fra studiekonsulenten og ikke blir gjennomført av lærer i undervisningen. Panelet oppfordrer miljøet til å få til tydeligere evaluering av forholdet mellom læringsutbytter og undervisning, mer systematiske evalueringssammenfatninger, og å gjennomføre tiltak slik at antall studenter som fyller ut evalueringsskjema, øker. Slik det er nå, er det vanskelig å lese mønster ut av evalueringene.

Som vi har vært inne på tidligere, har mange emner studenter fra blant annet lektorprogrammet. Disse studentene ser ut til å ha praksis midt i semesteret, noe som fører til at de er borte fra undervisningen i en periode. Flere evalueringer peker på at dette er et forstyrrende element i undervisningen. Slik vi forstår det, fortsetter undervisningen i emnet i den perioden lektorstudentene er borte. Men siden lektorstudentene er så pass mange, går vi ut fra at lærerne må repetere og tilrettelegge

for at disse studentene skal komme inn i undervisningen igjen, noe som bryter opp kontinuiteten for nordiskstudentene. Vi er klar over at slike strukturelle forhold som praksisgjennomføring kan være vanskelige å løse, men oppfordrer allikevel fagmiljøet til å finne bedre løsninger her.

Programmets fagmiljø

Panelet kan ut fra den dokumentasjonen vi har fått tilgang til, ikke vurdere fagmiljøet grundig. Men som vi har pekt på innledningsvis, har vi inntrykk av at programmet har et meget sterkt fagmiljø med dyktige fagfolk i alle spesialiseringer og studieretninger som tilbys i programmet. Det vil antakelig ikke være et problem for fagmiljøet å oppfylle de kvantitative kompetansekravene i NOKUTs studietilsynsforskrift § 2.3 med minst 20 % førstekompetanse av fagmiljøet tilknyttet BA-nivået og minst 50% tilknyttet MA-nivået, derav minst 10 % professor- eller dosentkompetanse. Et sterkt og godt fagmiljø vil kunne sørge for forskningsbasert undervisning på høyt nivå. Fagmiljøet er også stort, noe som gir fleksibilitet og muligheter for å tilby et høyt antall emner. I det tilsendte evalueringsmaterialet får lærerne stort sett svært gode evalueringer. Også kandidatundersøkelsen fra 2018 viser dette. Som tidligere nevnt skårer nordiske studier høyt på kandidatenes faglige utbytte av utdanningen. Det står videre på s. 7 i denne undersøkelsen: «Som tidligere er det tradisjonelle akademiske ferdigheter som får høyeste skårer, som evne til å arbeide selvstendig, evne til refleksjon og kritisk tenkning, skriftlig kommunikasjonsevne og teoretisk kunnskap innen fagområdet». Dette vitner om at et sterkt fagmiljø står bak. Undersøkelsen er gjort i 2018, men vi antar at fagmiljøet er like sterkt i dag.

Vi vil allikevel peke på to områder som kan forbedres. På noen emner ser det ut til at studentene møter for mange lærere. Flere som er inne på emnet, har bare en til to undervisningsøkter. Dette kan være positivt og kan gi faglig god kvalitet siden lærerne da kan ta opp temaer innenfor deres spisskompetanse. Men det ser ut til at dette skjer i særlig grad for førsteårsstudenter. Da kan emnet framstå som fragmentarisk, og det blir liten kontinuitet i undervisningen. Studenter tidlig i utdanningsløpet trenger kontinuitet og sammenheng. Dette kommer også fram i noen evalueringer. God sammenheng og en lærer som studentene blir godt kjent med, kan hindre frafall. Frafall ser ut til å skje oftest i begynnelsen av studiet.

Det andre området vi vil nevne, er at det ser ut til at det over tid er for få ansatte på norsk som andrespråk. Det går fram av dokumentasjonen at det i lengre tid har blitt hentet inn vikarer som sannsynligvis har mer avgrensede oppgaver og svakere tilknytning til fagmiljøet. Det er forståelig at det kan være slik i en overgangsfase, men her virker det som det har pågått i lengre tid. Instituttet bør følge opp dette og vurdere mulighetene for nyansettelser. ILN tilbyr både spesialisering på BA og MA i norsk som andrespråk og i tillegg årsenhet og har dermed et stort ansvar for utdanningen på dette feltet i Norge. Det trengs derfor et stabilt og stort nok fagmiljø.

Arbeidslivsrelevans

Kandidatundersøkelsen fra 2018 viser at HF har mindre kontakt med arbeidslivet enn andre fakulteter, og det pekes på at grunnen til dette kan være at de som underviser på HF, ikke selv har vært i annet arbeid. Men det er også positive tendenser, for eksempel

ved at det er en bedring på arbeidsmarkedet for HF-kandidater ved at flere får jobb etter kortere tid enn tidligere. Det virker også som instituttet i sterkere grad har vektlagt arbeidslivsrelevans de senere årene. I ILNs studiekvalitetsrapport fra 2017 sier instituttet at emneporteføljen på BA- og MA-nivå er gjennomgått og viser til følgende tiltak (s. 1): «Studentenes faglige ferdigheter skal styrkes, og det skal legges vekt på samfunns- og arbeidslivsrelevans i utdanningen». Blant annet ser det ut som de praksisrettede emnene der studentene er ute i arbeidslivet en periode (for eksempel NOR4900 Nordisk prosjektsemester som kan tas hvert semester av masterstudenter som er i sitt siste år, heisemnet RETKOM3104/4104 Prosjektarbeid i retorikk og NOR4910 Praksisemne for studieretning i litteraturformidling), er vellykkete. De får gode evalueringer, og studentene får testet ut kompetansen sin i praksis på en relevant arbeidsplass. Dette er særlig tydelig på masterspesialiseringen i litteraturformidling der studentene har praksisperioder i forlag, statlige kulturorganer og andre relevante virksomheter. I tillegg kan masterstudenter som velger å skrive 30 istedenfor 60 studiepoengs masteroppgave, ta ILN4950 Forskningsprosjektsemester for lingvistiske og nordiske studier (30 studiepoeng). Gjennom dette emnet blir de engasjert i et forskningsprosjekt ved instituttet og får dermed forskningserfaring gjennom å utføre arbeidsoppgaver for oppdragsgiver og i tillegg gjennomføre en prosjektoppgave. Panelet anerkjenner disse tiltakene for å bedre kontakten med arbeidslivet som svært positive og oppfordrer til å utvikle praksiskomponenter ytterligere i programmet.

Et annet tiltak er kontakt med arbeidslivet gjennom besøk av gjesteforelesere og ekskursjoner. UiO har med sin beliggenhet i hovedstaden enkel tilgang til interessante og kunnskapsrike gjesteforelesere og til en mengde institusjoner som er relevante for nordiskstudiet, uten å måtte betale dyre reise- oppholdskostnader, en tilgang som mange andre institusjoner utover i landet bare kan drømme om. Denne tilgangen til arbeidslivet bør, etter panelets mening, utnyttes. I tillegg bør mulighetene for at masterstudenter kan skrive masteroppgaver i samarbeid med arbeidslivet styrkes. Dette ble også påpekt av forrige evalueringspanel.

Panelet vil i tillegg peke på at presentasjonen av programmet bør bli mer utadrettet, noe som allerede er nevnt ovenfor. Det er viktig at en også har eksterne lesere som representerer arbeidslivet, for øye når programmet presenteres på nett. Tydeligere studieløyper som fører fram til ulike jobber slik vi har foreslått ovenfor, kan også være positivt her.

Internasjonalisering

UiO har samarbeidsavtaler med en stor mengde institusjoner i Norden, Europa og resten av verden. Det er derfor mange muligheter for studenter som vil tilbringe et semester i utlandet. Oversikt over institusjoner som UiO har avtaler med, ligger lett tilgjengelig på nettet, og nettsidene for nordiskprogrammet viser til institusjoner i Norden som er særlig relevante for nordiskstudentene å oppholde seg ved. I tillegg tilbys Nordkurs, sommerkurs i Norden, som gir 10 studiepoeng. Det er også foreslått hvilket semester på BA (5. semester) og MA (2. semester) som egner seg til utenlandsopphold. Studentene på BA-programmet ser ut til å kunne ta både emner som kan innpasses i sine fordypningsgrupper, og frie emner ved en institusjon i utlandet.

Allikevel er det få nordiskstudenter som drar på utenlandsopphold. I ILNs studiekvalitetsrapport fra 2017 opplyses det om at det bare var 12 studenter på nordiskprogrammet som reiste ut i 2017, mens det kom 61 internasjonale studenter inn på programmet. I egenrapporten (s. 51) framkommer det imidlertid at tallet på utreisende studenter hadde steget: 22 i 2019 og 42 i 2020. Pandemien førte til at de fleste fra 2020 allikevel ikke reiste ut. Det kommer fram i dokumentasjonen at det er flere lektorstudenter enn nordiskstudenter som reiser ut, noe som er overraskende siden disse studentene har en strammere struktur i studiet sitt.

Panelet mener at det organisatorisk er lagt godt til rette for utenlandsopphold i nordiskprogrammet, og det er gitt god informasjon om hvor studentene kan reise. Derfor må det være andre grunner til at så få drar ut. Vi vil peke på nødvendigheten av god informasjon om hvorfor et utenlandsopphold er nyttig. God informasjon om studiestedene som er aktuelle å reise til, er også avgjørende (noe som tydeligvis ble gitt på et introduksjonsseminar for nye BA-studenter i 2018). Oppdatert og konkret informasjon om emner som det anbefales å ta på de aktuelle institusjonene, er også viktig. Studentene bør dessuten tidlig være sikre på at emner de ønsker å ta i utlandet, kan innpasses i programmet. God informasjon om økt stipend og lån fra Lånekassen for studenter med utenlandsopphold, er også nyttig. Ofte kan entusiastiske lærere være viktigere enn brosjyrer (brosjyrer overveies i ILNs studiekvalitetsrapport fra 2017).

Gjennomføring

Studiekvalitetsrapporten fra ILN fra 2017 tar opp nedgang i studieprogresjonspoeng både på grunn av frafall og ved at studentene bruker lang tid på å fullføre graden. Også analysen av masterstudier ved ILN i perioden 2011 – 2016 (fra 2018) peker på lav gjennomføring på normert tid (s. 8). Det samme gjør egenrapporten fra 2021 (s. 59 – 60). Frafall og gjennomføring utover normert tid er et allment problem for alle utdanningsinstitusjoner, og det er mange og sammensatte grunner til at studentene slutter eller bruker svært lang tid på å oppnå en grad. Spørsmålet er hva som kan gjøres for å motvirke dette. Det er positivt at UiO fra høsten 2020 har mottatt midler fra Kunnskapsdepartementet for å styrke studentenes studieprogresjon, og det at slike midler også tilfaller nordiskprogrammet, gir muligheter for konkrete tiltak. Instituttet har allerede innført flere gruppetimer som en del av undervisningen i emnene for å hindre frafall. Panelet ser av evalueringsmaterialet at gruppetimer blir godt mottatt av studentene, og dette virker derfor som et gunstig tiltak. Instituttet foreslo i rapporten fra 2017 å innføre skrivekvelder for førsteårsstudenter og styrke skriveseminarer knyttet til masteroppgaver. Manglende skrivetrening for studentene ble også påpekt i den forrige eksterne evalueringsrapporten fra 2016. Å skrive akademisk er en utfordring for mange studenter. Panelet vil oppfordre fagmiljøet til å legge ytterligere vekt på akademisk skriving.

Panelet vil imidlertid også oppfordre fagmiljøet til å gå gjennom undervisningsmåter, veiledning og eksamensformer for å se om det er noe som kan gjøres på disse områdene, og som kan få studentene til ikke bare å fullføre graden, men også i større grad å fullføre på normert tid. Blant annet kan god og hyppig veiledning være gunstig for mange studenter. Et godt læringsmiljø vil også kunne bidra her (se nedenfor).

Læringsmiljø

Læringsmiljøet og det sosiale miljøet på studiet er avgjørende for at studentene skal ha utbytte og glede av undervisningen og oppleve en positiv studietid. Det er også avgjørende når det gjelder å redusere frafall, øke gjennomføringen på normert tid og få flere studenter til å møte til undervisning. Instituttet har ifølge studiekvalitetsrapporten fra 2017 innført en rekke tiltak for å bedre læringsmiljøet og det sosiale miljøet i programmet. Blant annet er det lagt vekt på å få til et godt sosialt miljø for førsteårsstudenter. Her er det mange studenter fra ulike program på hvert emne, og det er viktig at nordiskstudentene tidlig utvikler en samhørighet som gruppe og får tilhørighet til nordiskprogrammet. Flere tiltak har blitt satt inn av instituttet. Blant annet har førsteårsstudentene fått flere gruppetimer, noe som kan bidra til at studentene blir bedre kjent med hverandre og arbeider mer sammen. Seminar med overnatting for nye BA-studenter, faglig-sosiale treff med lærere og med studenter som har kommet lengre i studiene (for eksempel masterstudenter), og seminarer om bruk av Canvas osv. er noen av tiltakene. Allikevel kommer ikke læringsmiljøet verken på BA eller MA alltid godt ut i evalueringsmaterialet vi har fått tilgang til.

Panelet vi oppfordre fagmiljøet til å aktivisere studentutvalget. Studentutvalget er vesentlig for å både påvirke eget studieprogram og for å finne tiltak som kan bidra til et godt læringsmiljø. Dette gjelder både for BA- og for MA-studiet. I egenrapporten står det at det er en god og tett dialog mellom studentutvalget og studieadministrasjonen. Studentutvalget representerer blant annet ILN-studentene på instituttmøter, og utvalget kan søke studieprogrammet om midler til sosiale aktiviteter. Men studentutvalget velges bare for ett år av gangen. Det er derfor viktig å påse at utvalget kommer raskt i gang og er godt informert og aktivt fra første stund.

I tillegg kan læringsassistentene benyttes mer aktivt for å bedre det sosiale miljøet. Det er også viktig å fortsette med studenter som gruppeledere. Det viser at studenter verdsettes i miljøet. Vi mener dessuten at overnattingsseminar er et godt tiltak, men det er også viktig med andre sosiale aktiviteter som er mindre krevende å være med på. Det kan vurderes om overnattingsseminaret bør komme litt senere i det første året og ikke ved oppstart. Da har studentene rukket å bli litt bedre kjent med hverandre, noe som kan gjøre at flere deltar. Det er også viktig at sosiale aktiviteter iverksettes på årsenhetene, og at de fortsetter på masterstudiet. Det siste kan være krevende siden studentene er spredd på de fem ulike studieretningene, men siden samlet antall masterstudenter på alle studieretninger ikke er veldig stort, bør det være overkommelig å få til et sosialt miljø som inkluderer alle masterstudenter. Felles nyoppusset lesesal med tilknyttet pauserom for alle masterstudentene (se egenrapporten s. 47) er viktig for å skape et faglig og sosialt miljø for disse studentene.

Når det gjelder det fysiske miljøet, er evalueringsmaterialet blandet. I noen evalueringer blir det pekt på at rommene er lite hensiktsmessige for å få til studentaktive undervisningsmåter. I egenrapporten blir hybridløsninger også nevnt (s. 47), der studenter er til stede både i det fysiske rommet og digitalt. Denne formen ser ut til å ha blitt gjennomført med variert hell. Hvis denne undervisningsformen skal fortsette, bør det arbeides med å finne rom som er godt egnet. Hybridløsninger er en krevende undervisningsform der teknisk utstyr og rommets utforming er av stor betydning. Det fysiske miljøet må også være tilgjengelig og tilrettelagt for studenter med funksjonsbegrensninger. I egenrapporten (s. 52) vurderes tilrettelegging fysisk og

teknisk for disse studentene som positiv. Panelet ser heller ikke at det er tatt opp kritikkverdige forhold på dette området i evalueringene vi har fått tilsendt.

Panelet er positivt til Si-fra-tjenesten som er en del av UiOs kvalitetssystem. I egenrapporten sies det følgende om tjenesten (s. 46): «Formålet med systemet er å gjøre det enklere for studenter å melde fra om forhold vedrørende læringsmiljøet som ikke fanges opp i evalueringer av emner og studieprogram». Dette er et utmerket system dersom det blir brukt og meldingene blir tatt hånd om på en god måte. Panelet vil understreke viktigheten av at fagmiljøet informerer godt om denne tjenesten.

Anbefalinger om programmets status

Som det framgår av det vi har skrevet ovenfor, anser panelet nordiskprogrammet for å være relevant og faglig sterkt. Vi kan ikke se at det er behov for store endringer verken på BA- eller MA-nivå når det gjelder struktur og innhold i programmet, men vi oppfordrer fagmiljøet til å vurdere bredden i programmet ut fra ressursbruk og antall studenter. Vi oppfordrer også fagmiljøet til å arbeide med rekrutteringen til programmet. Vi er bekymret over nedgangen i studenter som begynner på bachelorprogrammet, selv om UiO har flere studenter enn andre institusjoner som tilbyr nordisk, og vi mener at UiO har et stort ansvar her ved å ha det største nordiskprogrammet og det største fagmiljøet i Norge.

Vi vil også oppfordre fagmiljøet til å gå gjennom presentasjonen av nordisk på nettet, skape en tydelig profil, utdype innholdet og vise tydelige yrkesveier for studenter som velger nordisk. Her vil vi særlig nevne nødvendigheten av læringsutbyttebeskrivelser også på emnenivå. Dette vil gjøre det enklere å se sammenhengen mellom undervisning, arbeidsmåter og vurdering og dermed kunne gjøre relevante forbedringer. Studentaktive arbeidsmåter kan bidra til at flere studenter møter til undervisning, noe som igjen kan bedre både læringsmiljøet og det sosiale miljøet. Dette kan få positive følger for rekrutteringen og gi bedre gjennomstrømming.

Bergen, Oslo, Trondheim og Tønsberg 22.02.2023

Lars Fodstad

Ann-Kristin Helland Gujord

Øyvind Prytz

Trygve Svensson

Veronica Dahlby Tveitan

Eva Maagerø